

Blízkovýchodní politika Pekingu ubíhá na mělčinu

NI nationalinterest.org/feature/beijing-s-middle-east-policy-running-aground-206857

3. října 2023

3. října 2023 Téma: Čína Kraj: střední východ

Štítky: ČínaÍránSaudská arábieKatarEnergieIniciativa Pás a Silnice

Navzdory omezeným diplomatickým úspěchům v letošním roce je pro Čínu obtížné překonat věčné konflikty a napětí na Blízkém východě.

Autor: Julian Spencer-Churchill Behrouz Ayaz

Jak před půlstoletím zjistily Spojené státy a Sovětský svaz, Čína zjišťuje, že její prohlubující se angažovanost na Blízkém východě je spíše frustrující než přínosná. Energie, ekonomické zájmy a bezpečnost jsou hlavními cíli čínské diplomacie na Blízkém východě. Zahraniční politika Pekingu, napodobující politiku Washingtonu v 50. letech, usiluje o co nejširší přitažlivost minimalizovat energetickou závislost na jedné zemi nebo koalici a kompenzovat rizika spojená s řešením nestabilních režimů a regionálních vyrovnání. Čínská strategie snižování rizika znamená vyvážené vztahy s dvojicemi historických rivalů, jako jsou Saúdská Arábie a Írán, což vše ji staví do rozporu s Izraelem. Pekingské řešení

zjevného rozporu dvoření se protivníkům je velkou dávkou obchodu a investic a zároveň neupřímně nabízí zprostředkování řešení regionálního napětí.

Navzdory tomu, že Peking v dubnu 2023 oznámil svůj příspěvek k iránsko-saúdkému sblížení, je tento vývoj přesněji charakterizován jako příměří, které bylo usnadněno především ukončením konfliktu v Jemenu. Kromě diplomatických setkání a výměn nedošlo k žádným podstatným změnám v politických prohlášeních nebo postoji Teheránu ani Rijádu. V červenci 2023, během inaugurace svého velvyslanectví v Teheránu, Saúdská Arábie odmítla uspořádat konferenci v sáles fotografií generála Qassema Soleimaniho, bývalého velitele íránských jednotek Quds, a konference se přesunula na jiné místo. Íránská strategie „šíitského půlměsíce“ stále zůstává, i když nyní jde spíše o diplomatické než vojenské úsilí.

Peking požádal, aby obsah jeho pěťadvacetileté dohody s Íránem nebyl zveřejněn, nejspíše kvůli jeho negativnímu vlivu na čínsko-saúdské vztahy, i když se deníku New York Times podařilo získat návrh. Dohoda se zaměřuje na výměnu čínských investic v rámci své iniciativy Belt & Road pro bezpečný vývoz ropy. Co se nezměnilo, je to, že Čína trvá na tom, aby Írán omezil jakýkoli krok směrem k jaderným zbraním, kterou sleduje především proto, aby uklidnila své arabské partnery v Perském zálivu. Írán je cenným geopolitickým mostem, pokud Čína prodlouží strategická potrubí a železniční spojení přes Pákistán nebo Střední Asii dále do oblasti Černého moře nebo východního Středomoří. Během návštěvy íránského prezidenta Ebrahima Raisiho v Pekingu popsal list The China Daily „Írán [jako] ideální zemi v regionu Středního východu pro pokrok v projektu Pásu a stezky a na oplátku [a] spolupráce s Čínou bude klíčem k Hospodářský rozvoj Íránu.“

Íránské publikace a veřejné mínění se však k této dohodě staví negativně a někteří zpochybňují její poctivost vzhledem k tomu, že Čína má tendenci vyžadovat úplnou kontrolu nad svými investičními projekty. Dodnes dohoda nepřinesla Íránu žádné pozorovatelné

ekonomické výhody. Částečně je to proto, že íránský výrobní a neenergetický sektor nejsou dostatečně rozvinuté, aby těžily z exportních příležitostí do Číny. Čína zatím v Íránu nepodnikla žádné významné infrastrukturní investice. Ve skutečnosti, kvůli obavám ze západních sankcí a čínských arabských spojenců, jako je Saúdská Arábie a Irák, Peking zatím odmítal investovat do íránských ropných polí a zařízení. Některé odhady ukazují, že šestileté zpoždění Sinopecu v první fázi „Yadavaran Square“ způsobila íránskému hospodářství ztrátu více než 3 miliardy dolarů. Kromě toho je mnohem pravděpodobnější, že Čína vytlačí íránský vliv ve Střední Asii, než aby integrovala jejich regionální interakci.

Hodnota čínského obchodu s Irákem je dvojnásobná ve srovnání s Íránem. Čína rozšířila své vztahy s Irákem nad rámec energetiky a snaží se nahradit dolar jüanem. Teherán si je vědom toho, že v obchodních vztazích existuje aspekt nulového součtu: jakýkoli nárůst iráckého vývozu do Číny může snížit energetické příjmy pro Írán. Vztahy s Bagdádem jsou však dále ohroženy tím, že Peking pěstuje dobré vztahy s vládou iráckého Kurdistanu podporovaného Spojenými státy, což mu umožňuje přístup k těžbě ropy z regionu Irbíl. Oblast Kurdistanu zase očekává, že Čína bude tlačit na Teherán, aby provedl své občasně raketové útoky proti základnám, které údajně poskytují útočiště protiteheránským disidentům a kurdským separatistům. Turecko, Sýrie, Irák a Írán považují nezávislé kurdské politické řády za nebezpečná ohniska pro odstředivá etnická sociální hnutí a za bezpečné přístavy pro teroristické skupiny.

Pro Peking je téměř nemožné plně uspokojit jak íránské, tak arabské bezpečnostní zájmy. V prosinci 2022 přijel do Rijádu čínský prezident Si Ťin-pching a vydal společné prohlášení se zástupci GCC (Rada pro spolupráci v Zálivu). Navzdory širokému diplomatickému přístupu Číny vedlo její obcházení územního sporu

mezi SAE a Íránem ke kritice ze strany Teheránu. Rozzlobení íránští občané volali, že reciproční odvolání uznání čínského nároku na Tchaj-wan.

Paradoxně jsou Katar a Omán arabské země Perského zálivu, které mají nepřátelštější vztahy jak s Čínou, tak s Íránem. Jsou však také silnými americkými partnery a přátelští s evropskými zeměmi NATO. V důsledku toho se jednání Číny s Katarem omezila především na energetiku a investice. Čínské těžební společnosti opakovaně investovaly do katarského North Field, který bude do Číny vyvážet kapalným zemním plynem po dobu nejméně dvou příštích desetiletí. Na druhou stranu je Dauhá také jedinou vládou Perského zálivu, která se postavila na stranu západních demokracií v otázce genocidního zacházení Číny s ujurskou etnickou menšinou.

Diplomacie z Dauhá je přinejmenším složitá, s významným vlivem na regionální veřejné mínění řízenou prostřednictvím média *Al-Džazíra*. Sdílí to společně s Íránem, největším nalezištěm plynu na světě (South Pars). Katar také hostí největší americkou leteckou základnu v Perském zálivu a odmítl ruské nákupy zbraní, jako je systém protiraketové obrany S-400. Dále důsledně podporuje turecké iniciativy v Sýrii a Iráku, které jdou proti íránským zájmům. Přesto Dauhá působí jako prostředník mezi Spojenými státy a Íránem, stejně jako Talibanem a jemenskými Húsíy. Podobně, zatímco Dauhá podmínilo uznání Izraele pokrokem v postavení Palestinců, *Al-Džazíra* pořádala převaha komentátorů, kteří odsuzují jakoukoli dohodu s Izraelem. Katar si možná vyměňuje informace s izraelským bezpečnostním establishmentem, vzhledem k tomu, že na rozdíl od jiných států Perského zálivu jeho zahraniční pomoc do Gazy prochází výhradně přes izraelská kontrolní stanoviště.

A konečně, navzdory rostoucímu obchodu Číny s Izraelem, hlavním spojencem USA, Peking vyjádřil svůj zájem na vyřešení palestinské otázky. Íránští představitelé považují návštěvu Mahmúda Abbáse, šéfa palestinské samosprávy, v Pekingu za důkaz čínského úsilí. Tato návštěva představovala nejvyšší úroveň uznání Palestinců,

kteřé dosud Čína udělila. Wang Wenbin Mluvčí čínskeho ministerstva zahraničí řekl novinářům: "Abbás je starý a věrný přítel čínskeho lidu a první arabská hlava státu, která letos Čínu navštívila." Dodal: "Čína vždy podporovala spravedlivou věc palestinského lidu obnovit jejich legitimní národní práva." Začátkem letošního roku čínský ministr zahraničí Chin Gang oznámil izraelským i palestinským představitelům, že Peking má zájem sehrát konstruktivní roli při jednáních o statutu Palestinců. Kromě toho v červenci 2023 čínská média oznámila, že čínský ministr zahraničí Chin Gang v telefonickém rozhovoru s izraelským ministrem zahraničí Elim Cohenem a palestinským ministrem zahraničí Rijádem al-Malikiem zopakoval, že Peking je připraven jednat mezi oběma stranami jako prostředník. Tel Aviv nepřijal čínskou nabídku,

Na rozdíl od Sovětského svazu, který byl energeticky soběstačný a mohl svobodně vést ideologickou zahraniční politiku proti západním demokraciím, je svoboda jednání Číny silně omezena její závislostí na dovozu z regionu s mnoha průřezovými konflikty. Kromě toho historie režimu a domácích otřesů nutí Čínu, aby co nejvíce rozšířila svůj dovoz mezi státy Blízkého východu bohaté na ropu a zemní plyn, což dále znehybňuje jakékoli úsilí o bezpečnostní diplomacii. Aby se zabránilo jakémukoli odvetnému narušení dodávek energie, jako tomu, co utrpěl Západ během ropného embarga v roce 1973 po říjnové válce mezi Izraelem a předními arabskými státy v roce 1973, dal Peking prioritu vyhnout se politickým sporům. Vzhledem k obchodu Číny s blízkými spojenci USA není prostor ani pro diplomacii „vlčího válečníka“. Začlenění Perského zálivu a Blízkého východu do pekingské iniciativy Pás a stezka není nijak zvlášť kontroverzní, alespoň pro země v regionu, vzhledem k jejich dlouhodobým zkušenostem s řízením strojírenských firem a megaprojektů. V případě války o Tchaj-wan může Peking shledat, že jeho diplomacie bude těžce zkoušena, protože mnoho jeho regionálních obchodních partnerů bude nuceno těsnou přítomností amerického námořnictva zvolit si stranu. Důsledky pro západní státy, zejména Spojené státy a Peking může najít svou diplomacii těžce

zkoušenou, protože mnoho jeho regionálních obchodních partnerů bude nuceno těsnou přítomností amerického námořnictva vybrat si stranu. Důsledky pro západní státy, zejména Spojené státy a Peking může najít svou diplomacii těžce zkoušenou, protože mnoho jeho regionálních obchodních partnerů bude nuceno těsnou přítomností amerického námořnictva vybrat si stranu. Důsledky pro západní státy, zejména Spojené státy a Indie , není zveličovat bezpečnostní důsledky hlubšího pronikání Číny na Blízký východ.

Dr. Julian Spencer-Churchill je docentem mezinárodních vztahů na Concordia University a autorem knih Militarizace a válka (2007) a Strategic Nuclear Sharing (2014). Rozsáhle publikoval o pákistánských bezpečnostních otázkách a kontrole zbrojení a dokončil výzkumné zakázky v Úřadu pro ověřování smluv při Úřadu ministra námořnictva a tehdejším Úřadu pro obranu proti balistickým střelám (BMDO). Vedl také terénní práce v Bangladéši, Indii, Indonésii a Egyptě a je konzultantem. Je bývalým operačním důstojníkem 3. polního ženijního pluku od konce studené války do krátce po 11. září. Tweetuje na @Ju_Sp_Churchill .